

# "Kroz ogledalo mene"- Istraživanje teme identiteta kroz fotografsku knjigu

---

**Mlinarić, Darija**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2024**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University North / Sveučilište Sjever**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:594671>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2025-02-02**

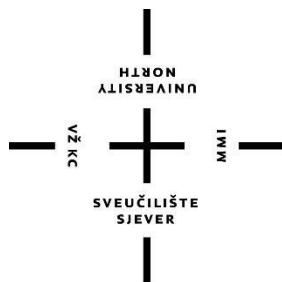


*Repository / Repozitorij:*

[University North Digital Repository](#)







**Sveučilište  
Sjever**

**Diplomski rad br. XXIII/IX/2024**

**„Kroz ogledalo mene” – Istraživanje teme identiteta kroz  
fotografsku knjigu”**

Darija Mlinarić, (3632/336)

Koprivnica, rujan 2024. godine

# Prijava diplomskog rada

## Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za umjetničke studije		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Medijski dizajn		
PRISTUPNIK	Darija Mlinarić	MATIČNI BROJ	3632/336
DATUM	09.2024.	KOLEGIJ	Fotografija
NASLOV RADA	„Kroz ogledalo mene” – Istraživanje teme identiteta kroz fotografsku knjigu”		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	„Through the Mirror of Myself” – Exploring the Theme of Identity Through a Photographic Book”		
MENTOR	doc. art. Igor Kuduz	ZVANJE	doc. art
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Mario Periša, predsjednik povjerenstva		
	2. doc.art. Igor Kuduz, mentor		
	3. doc. art. Iva-Matija Bitanga, član		
	4. doc. art. Antun Franovi, zamjenski član		
	5.		

## Zadatak diplomskog rada

BROJ 69/MEDD/2024

### OPIS

Diplomski rad pod imenom Knjiga fotografija – „Kroz ogledalo mene” bavi se istraživanjem teme identiteta. Serija fotografija prikazuje autoportrete kao odraze kroz različite reflektirajuće površine. Prostor u ovom smislu postaje temeljna jedinica karakterizacije identiteta. Cilj rada je osvještavanje vlastitog identiteta i propitkivanje onoga što nas definira kao osobu. U smislu ovog rada definiranje identiteta postaje – prostor, predmeti koji se nalaze unutar prostora, motivi i metafore s kojima se prenose emocionalne veze.

U radu je potrebno

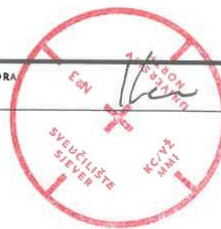
- Temu identiteta staviti u kontekst povijesti umjetnosti i suvremenog dizajna.
- Proučavanje znanstvenih radova na temu identiteta,
- Istražiti dosadašnje umjetnike koji se bave temom identiteta.
- Definirati strukturu i koncept fotografske knjige.
- Oblikovati i tehnički realizirati knjigu.

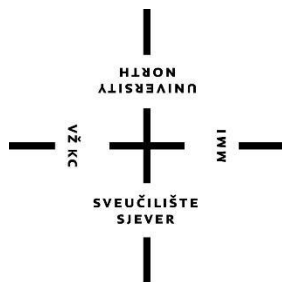
ZADATAK URUŽEN

15.9.2024

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE  
SJEVER





# Sveučilište Sjever

Odjel za Umjetničke studije, Medijski dizajn

Diplomski rad br. XXIII/IX/2024

## „Kroz ogledalo mene” – Istraživanje teme identiteta kroz fotografsku knjigu”

**Student**

Darija Mlinarić, (3632/336)

**Mentor**

doc. art. Igor Kuduz, doc. art

Koprivnica, rujan 2024. godine



## Predgovor

Fotografsko-istraživački projekt „*Kroz ogledalo mene*” (engl. *Through the Mirror of Me*) bavi se složenim pitanjem identiteta kroz vizualnu metaforu odraza u ogledalu. Projekt je inspiriran opusom američke fotografkinje **Francesce Woodman**, čiji radovi na jedinstven način istražuju fragilnost, prolaznost i introspektivne aspekte ljudske prirode. Kroz fotografski objektiv i psihološku perspektivu, ovaj projekt pokušava doći do razumijevanja identiteta koji se, poput refleksije u ogledalu, neprestano mijenja i preispituje.

Woodman je poznata po tome što kroz svoje fotografije istražuje tamne i melankolične dimenzije ljudske psihe, često fokusirajući se na teme nestajanja, fragmentacije i skrivanja identiteta. Njena upotreba tijela u prostoru, kao i česti motivi zrcala i refleksije, pružaju fascinantniji uvid u unutarnji svijet subjekta, dok se istovremeno bave pitanjima vidljivosti i nevidljivosti, fizičkog i duhovnog, stvarnog i iluzornog. Ovaj je pristup duboko inspirirao moj rad, posebno u pokušaju da istražim vlastiti identitet i osobno putovanje kroz prizmu vizualnog izražavanja.

Kroz projekt „*Kroz ogledalo mene*”, naglasak je stavljen na odraze kao simbol dualnosti i slojevitosti identiteta. Ogledalo postaje prostor introspekcije i samopromatiranja, gdje su granice između onoga kako vidimo sebe i kako nas drugi percipiraju zamagljene. Identitet se otkriva kao fluidan, neuhvatljiv i višedimenzionalan – stalno se oblikuje i transformira kroz interakcije s društvom, okolinom i vlastitim unutarnjim svijetom. U tom smislu, ogledalo ne samo da reflektira fizičku pojavu, već i prikazuje unutarnje dileme i konflikte s kojima se pojedinac suočava.

Kroz tematiziranje identiteta na spoju psihologije i umjetnosti, dolazi se do zaključka da je razumijevanje čovjeka, čak i nakon brojnih znanstvenih istraživanja, i dalje neuhvatljivo. Identitet nije statičan niti potpuno razumljiv kroz racionalne analize – on je subjektivan, promjenjiv i podložan stalnim interpretacijama. Upravo tu se javlja uloga umjetničkog izraza, koji postaje sredstvo kroz koje se identitet može dublje istražiti. Fotografija, s obzirom na svoju sposobnost da zamrzne trenutak i istovremeno ostavi prostor za promišljanje, pruža idealnu platformu za prikazivanje onoga što je u trenutku „istina” o identitetu, iako ta istina može biti privremena i promjenjiva.

Ovaj projekt stoga ne nudi konačne odgovore na pitanje što identitet jest, već potiče na dublje promišljanje o složenosti i krhkosti našeg postojanja. Kroz prizmu refleksije, pozivam

promatrača da razmisli o vlastitim identitetima, o promjenama kroz koje prolazimo, te o nevidljivim slojevima koji nas čine onim što jesmo u datom trenutku. Kao i u Woodmaninim radovima, identitet se ovdje otkriva kroz fragmente, kroz nestajanje i ponovno otkrivanje, ostavljajući prostor za introspektivni dijalog između promatrača, umjetničkog djela i vlastite unutarnje refleksije.



## Sažetak

Tema ovog diplomskog rada istražuje kako fotografija, kao ključni vizualni medij, utječe na oblikovanje identiteta i percepciju stvarnosti u suvremenom društvu. Identitet, kao složen i dinamičan koncept, postaje sve fluidniji u kontekstu digitalnog doba, a ovaj rad analizira kako vizualni elementi pomažu u izražavanju i razumijevanju tih promjena. Rad je podijeljen na teorijski i praktični dio, koji oba ispituju međusobnu povezanost vizualnih medija i identiteta.

Praktični dio rada sastoji se od serije fotografija koje koriste refleksije u zrcalima kao središnji motiv za istraživanje identiteta. Korištenjem Canon 80D DSLR fotoaparata i raznih objektivna, u kombinaciji s kreativnim filtrima, fotografije su snimljene kako bi prikazale složenost i dvosmislenost identiteta. Nakon snimanja, fotografije su uređivane u programima Adobe Photoshop, Lightroom i Krita (x64) kako bi se postigla željena estetika i vizualna konzistentnost. Konačan izgled knjige, koja je dio ovog projekta, dizajniran je u Adobe InDesignu, s posebnim naglaskom na ravnotežu između slika i praznog prostora te ritam prijelaza stranica.

Teorijski dio rada uključuje analizu suvremenih teorija identiteta u kontekstu umjetnosti i psihologije. Fotografija se proučava kao alat za dokumentiranje stvarnosti, ali i kao sredstvo izražavanja unutarnjih stanja i društvenog komentara.

Ključni rezultati rada pokazuju da fotografija, kroz kreativno istraživanje refleksija i manipulaciju svjetlom, može uspješno prenijeti složene ideje o identitetu. Korištenje digitalnih alata omogućilo je daljnje istraživanje tehničkih i umjetničkih aspekata. Zaključci rada naglašavaju važnost razumijevanja uloge vizualnih medija u suvremenom oblikovanju identiteta, s posebnim fokusom na percepciju, introspekciju i međuljudske odnose u digitalnom dobu.

**Ključne riječi:** *identitet, fotografija, tipografija, refleksije, percepcija, digitalno doba*

## Abstract

The topic of this thesis examines how photography, as a key visual medium, affects the shaping of identity and the perception of reality in contemporary society. Identity, as a complex and dynamic concept, is becoming more and more fluid in the context of the digital age, and this paper analyzes how visual elements help to express and understand these changes. The paper is divided into a theoretical and a practical part, both of which examine the mutual connection between visual media and identity.

The practical part of the work consists of a series of photographs that use reflections in mirrors as a central motif for identity research. Using a Canon 80D DSLR camera and a variety of lenses, combined with creative filters, the photographs were taken to show the complexity and ambiguity of identity. After shooting, the photos were edited in Adobe Photoshop, Lightroom and Krita (x64) to achieve the desired aesthetics and visual consistency. The final layout of the book, which is part of this project, was designed in Adobe InDesign, with special emphasis on the balance between images and empty space and the rhythm of page transitions.

The theoretical part of the work includes the analysis of contemporary theories of identity in the context of art and psychology. Photography is studied as a tool for documenting reality, but also as a means of expressing inner states and social commentary.

The key results of the work show that photography, through creative exploration of reflections and manipulation of light, can successfully convey complex ideas about identity. The use of digital tools enabled further exploration of technical and artistic aspects. The conclusions of the work emphasize the importance of understanding the role of visual media in contemporary identity formation, with a special focus on perception, introspection and interpersonal relationships in the digital age.

**Keywords:** *identity, photography, typography, reflections, perception, digital age*

## Popis korištenih kratica

**DSLR** – *Digital Single-Lens Reflex* (Digitalni fotoaparats s jednom lećom i refleksnim ogledalom)

**x64** – 64-bitna verzija softvera ili operativnog sustava (arhitektura procesora)

**JPEG** – *Joint Photographic Experts Group* (standard za kompresiju i spremanje slika)

**RAW** – Neobrađeni format digitalnih fotografija, koji sadrži sve podatke snimljene senzorom kamere bez kompresije.

**RGB** – *Red, Green, Blue* (model boja temeljen na primarnim bojama za prikaz na digitalnim zaslonima)

**CMYK** – *Cyan, Magenta, Yellow, Key (Black)* (model boja za tiskanje)

**ISO** – *International Organization for Standardization*, no u kontekstu fotografije označava osjetljivost senzora kamere na svjetlo.

**HDR** – *High Dynamic Range* (tehnika fotografiranja koja omogućuje veću širinu svjetline u fotografiji)

**PNG** – *Portable Network Graphics* (format slike s podrškom za transparentnost)

# Sadržaj

1. Uvod.....	1
1. Identitet u umjetnosti i psihologiji.....	4
1.1. Identitet u umjetnosti i psihologiji .....	4
1.2. Identitet u umjetnosti i psihologiji .....	5
2. Sagledavanje identiteta kroz prizmu psihologije.....	7
2.1. Povezanost proučavanja identiteta u psihologiji i umjetnosti .....	7
2.2. Identitet kroz kulturu.....	9
2.3. Psihološke implikacije identiteta .....	10
2.4. Značaj identiteta u društvenom kontekstu .....	11
2.5. Teorija pregovaranja o identitetu i percepcija .....	13
3. Percepcija i boja.....	14
3.1. Psihološki i semantički aspekti percepcije.....	15
3.2. Boja .....	16
3.3. Dubina boje.....	17
4. Suvremena fotografija .....	18
5. Francesca Woodman: Istraživanje identiteta kroz autoportrete .....	21
6. Utjecaj tehnologije na poimanje identiteta.....	23
6.1. Društvene mreže kao sredstvo samoizražavanja .....	24
6.2. Digitalna umjetnost i transformacija identiteta.....	24
7. Razumijevanje tiska i primjena na rad .....	26

7.1.	Rendering Intent .....	27
7.2.	ISO Coated v2 (ECI) .....	28
8.	Izrada rada .....	29
8.1.	Definiranje document setup-a u Adobe Indesign .....	29
9.	Umjetnička Izjava (Artist Statement).....	31
9.1.	Inspiracija.....	31
9.2.	Ideja .....	32
10.	Priprema fotografija za printanje.....	34
11.	Zaključak.....	35
12.	Literatura.....	37

## **Zahvala**

Iskreno zahvaljujem svojem mentoru, doc. art. Igoru Kuduzu, na neizmjerne podršci, smjernicama i motivaciji koje su me pratile tijekom cijelog rada. Također, posebno bih se zahvalila izv. prof. dr. sc. Mario Periša, koji me nesebično vodio i dijelio svoje znanje, ne samo tijekom ovog rada, već i kroz sve godine mog studiranja.

Hvala mom ocu na strpljenju i razumijevanju koje mi je pružao tijekom svih ovih godina, kao i mojim kolegama s fakulteta, na podršci i prijateljstvu koje su neprocjenjivi dijelovi mog obrazovnog puta.



# 1. Uvod

U suvremenom društvu, identitet se oblikuje kroz kompleksan splet osobnih iskustava, društvenih interakcija i kulturnih utjecaja, pri čemu tehnologija i mediji igraju sve značajniju ulogu. Identitet više nije statičan konstrukt kao što se nekada promatrao, već dinamičan proces koji se neprestano mijenja i prilagođava kontekstu u kojem se nalazi. Naše razumijevanje sebe, kao i način na koji nas percipiraju drugi, prolazi kroz stalne promjene, posebno u digitalnom dobu gdje su granice između privatnog i javnog često zamagljene. Umjetnost, a posebno fotografija i tipografija, služe kao snažni alati u izražavanju tih identitetskih promjena i omogućuju refleksiju o vlastitom identitetu, kao i društvenim identitetima.

Ovaj diplomski rad bavi se istraživanjem uloge umjetnosti, posebice fotografije i tipografije, u oblikovanju i izražavanju identiteta. U njemu se razmatra kako ovi mediji, kroz svoju vizualnu i komunikacijsku funkciju, mogu utjecati na percepciju stvarnosti i kako doprinose razumijevanju vlastitog identiteta u sve složenijem, digitalno povezanom svijetu. Digitalno doba donosi promjene u načinu na koji stvaramo i konzumiramo umjetnost te preoblikuje tradicionalne koncepcije identiteta kroz interaktivne medije i platforme poput društvenih mreža. Fotografija i tipografija, iako na prvi pogled različite umjetničke forme, zapravo dijele zajedničke elemente kada je riječ o komunikaciji identiteta – obje su ključne u vizualnom izražavanju i kreiranju značenja u suvremenom društvu.

Predmet istraživanja ovog rada je analiza interakcije između fotografije, tipografije i identiteta, s naglaskom na vizualne medije kao alate za reflektiranje osobnih i društvenih identiteta. Cilj je istražiti kako fotografija, kao medij koji hvata trenutke stvarnosti, i tipografija, kao sredstvo komunikacije, oblikuju naše razumijevanje i izražavanje identiteta. Fotografija je, kroz povijest, služila kao sredstvo dokumentacije i stvaranja trajnih zapisa o ljudskom iskustvu, ali danas prelazi te granice, postajući alat za stvaranje novih, subjektivnih realnosti. Tipografija, s druge strane, kao oblik vizualnog jezika, daje dodatni sloj značenja slikama, tekstu i vizualnoj kompoziciji, čineći je ključnim elementom u komunikaciji s publikom.

Praktični dio rada uključuje stvaranje serije fotografija koje istražuju koncept identiteta kroz refleksije u ogledalu. Refleksija u ogledalu ovdje je korištena kao simbol samopromatranja, introspektivne refleksije i višestrukih perspektiva koje su sastavni dio složenosti ljudskog identiteta. Ova tehnika omogućava istraživanje identiteta iz različitih kutova, čineći svaki kadar dvosmislenim i otvorenim za različita tumačenja. Za realizaciju ove serije koristila sam Canon



80D DSLR fotoaparat, čija je prilagodljivost u različitim uvjetima snimanja bila ključna za postizanje željenih vizualnih efekata. Eksperimentirala sam s različitim objektivima, poput širokokutnih i makro objektivima, što mi je omogućilo stvaranje različitih razina dubine i perspektive unutar fotografija. Kreativni filteri, koji su omogućili manipulaciju bojama, kontrastom i teksturama, pomogli su u stvaranju intrigantnih slika refleksija koje su dodatno naglasile višeslojnost identiteta.

Nakon snimanja, fotografije su prošle kroz fazu obrade u programima Adobe Photoshop i Lightroom, gdje su dodatno retuširane i prilagođene kako bi se postigao dosljedan vizualni stil. Postprodukcija je igrala ključnu ulogu u kreiranju konačnog vizualnog identiteta fotografija, omogućujući manipulaciju svjetlom, bojama i teksturama na način koji pojačava tematsku dvosmislenost i složenost prikazanih identiteta. Korištenjem ovih alata za manipulaciju digitalnom slikom, istražena je granica između stvarnog i izmišljenog, pri čemu je naglašena subjektivnost identiteta i njegova sposobnost stalne promjene.

Konačni izgled knjige, koja je rezultat ovog projekta, dizajniran je u programu Adobe InDesign, čime je omogućeno precizno postavljanje fotografija i tekstualnih elemenata na stranice. Ovaj proces dizajna knjige bio je od ključne važnosti za stvaranje skladnog i logičnog slijeda koji vodi čitatelja kroz priču o identitetu. Velika pažnja posvećena je balansiranju slika i tipografskih elemenata, pri čemu je cilj bio stvoriti estetski uravnoteženu cjelinu koja čitatelju omogućuje da intuitivno slijedi vizualni tok.

Ovaj rad nastoji pokazati kako kroz sintezu umjetničke prakse i teoretskog istraživanja možemo bolje razumjeti složenost identiteta i njegovu refleksiju u suvremenim vizualnim medijima. Također, cilj je istaknuti važnost kritičkog promišljanja o utjecaju fotografije i tipografije na našu percepciju stvarnosti i oblikovanje identiteta u digitalnom dobu. Suvremeno društvo, koje je sve više povezano putem digitalnih platformi, zahtijeva nove pristupe razumijevanju identiteta, a ovaj rad istražuje na koji način umjetnost, osobito fotografija i tipografija, može pružiti alate za to razumijevanje.

Struktura rada podijeljena je na nekoliko poglavlja. Prvo poglavlje uvodi u teorijske aspekte identiteta, uključujući filozofske, sociološke i psihološke pristupe konceptu identiteta. Drugo poglavlje bavi se tehničkim i estetskim aspektima fotografije i tipografije, objašnjavajući njihove tehničke karakteristike, kao i njihov utjecaj na percepciju. Treće poglavlje prikazuje praktičnu realizaciju umjetničkog projekta, uključujući detalje o procesu snimanja, izboru opreme i tehnikama obrade. Završni dio rada donosi refleksiju o ulozi umjetnosti

u oblikovanju identiteta i njenom utjecaju na našu percepciju stvarnosti u suvremenom, digitalno povezanom svijetu.

# 1. Identitet u umjetnosti i psihologiji

Identitet u umjetnosti ima duboke korijene, protežući se sve do antičkih vremena kada su portreti bili ključni način izražavanja identiteta. U staroj Grčkoj i Rimu, portreti su služili kao odraz socijalnog statusa, moći i individualnosti (*Stewart, 2008.*)

Kad razmišljam o identitetu u kontekstu suvremene umjetnosti, osobno ga doživljam kroz slojevitost i promjenjivost. Za razliku od fiksnog i jasno definiranog identiteta u starogrčkim i rimskim portretima, moj rad istražuje identitet kao fluidan proces, gdje refleksije i okruženje oblikuju percepciju sebe. Fotografije u mom projektu nisu samo prikaz mene, već i odraz unutarnjih promjena i neizrečenih misli. Kao što su portreti u prošlosti nosili simboliku statusa, tako moji autoportreti nose simboliku unutarnjeg preispitivanja i prilagodbe svijetu oko mene.

U suvremenoj umjetnosti, identitet postaje sve složenija i višeslojna tema, često istraživana kroz različite medije i pristupe. Američka fotografkinja **Cindy Sherman** poznata je po istraživanju vlastitog identiteta kroz uloge i stereotipe.

## 1.1. Identitet u umjetnosti i psihologiji

„*Autoportret sa zavezanim uhom*“ **Vincenta van Gogha** (1889.) predstavlja duboko introspektivno djelo, odražavajući njegov unutarnji nemir i potragu za identitetom. Nastala nedugo nakon zloglasnog incidenta u kojem je osakatio vlastito uho, ova slika prikazuje Van Goghovo psihološko stanje dok se borio sa svojim mentalnim zdravljem dok je boravio u psihijatrijskoj bolnici. Slika, koja prikazuje zavijeno uho, simbolizira i fizičku i emocionalnu bol, kao i njegovu otpornost kao umjetnika koji je odlučan nastaviti stvarati unatoč svojim borbama. Pozadina slike uključuje japanski otisak, koji odražava Van Goghovo divljenje japanskoj umjetnosti, i štafelaj s praznim platnom, naglašavajući njegovu trajnu predanost slikanju kao obliku osobnog izražavanja (*Courtauld*)(*Wikipedia*).



Slika 1 Cindy Sherman. Untitled Film Still

## 1.2. Identitet u umjetnosti i psihologiji

„*Autoportret sa zavezanim uhom*“ **Vincenta van Gogha** (1889.) predstavlja duboko introspektivno djelo, odražavajući njegov unutarnji nemir i potragu za identitetom. Nastala nedugo nakon zloglasnog incidenta u kojem je osakatio vlastito uho, ova slika prikazuje Van Goghovo psihološko stanje dok se borio sa svojim mentalnim zdravljem dok je boravio u psihijatrijskoj bolnici. Slika, koja prikazuje zavijeno uho, simbolizira i fizičku i emocionalnu bol, kao i njegovu otpornost kao umjetnika koji je odlučan nastaviti stvarati unatoč svojim borbama. Pozadina slike uključuje japanski otisak, koji odražava Van Goghovo divljenje japanskoj umjetnosti, i štafelaj s praznim platnom, naglašavajući njegovu trajnu predanost slikanju kao obliku osobnog izražavanja (*Courtauld*)(*Wikipedia*).



Slika 2 Vincent van Gogh (1889.) Autoportret s odrezanim uhom

Ovo se djelo često tumači kao studija o identitetu i samopoimanju, pokazujući kako je Van Gogh koristio vlastitu sliku da se suoči sa svojom ranjivošću i tekućim emocionalnim borbama. Upotrebom živih boja i odvažnih poteza kistom, Van Gogh je izrazio snažan osjećaj introspekcije, dajući gledatelju uvid u njegovu izlomljenu, ali odlučnu psihu.

## 2. Sagledavanje identiteta kroz prizmu psihologije

Psihologija nudi širok spektar teorija i modela za razumijevanje identiteta. Jedna od ključnih figura u ovom polju je Erik Erikson, čija teorija psihosocijalnog razvoja naglašava važnost identiteta kao središnjeg zadatka adolescencije. Erikson je vjerovao da mladi ljudi moraju proći kroz fazu istraživanja i eksperimentiranja s različitim ulogama i identitetima kako bi razvili čvrst i koherentan osjećaj sebe. (Motherwell & an anthology. New York: Wittenborn, 1951.)

Razmišljajući o Eriksonovoj teoriji i fazi istraživanja identiteta, prepoznajem sličnosti u vlastitom stvaralačkom procesu. Kroz seriju autoportreta eksperimentiram s različitim aspektima sebe, kao da kroz svaku fotografiju ispitujem novu ulogu ili perspektivu. Ovaj ciklus nije samo umjetničko istraživanje, već i osobni put prema dubljem razumijevanju vlastitog identiteta. Svaka slika predstavlja trenutak introspekcije, neki put pun sumnji, a drugi put s jasnijim odgovorima. Baš kao što Erikson opisuje proces u adolescentskoj fazi, tako i ja prolazim kroz vizualnu refleksiju koja mi pomaže oblikovati koherentniji osjećaj sebe.

Teorija psihosocijalnog razvoja Erika Eriksona pruža sveobuhvatan okvir za razumijevanje formiranja identiteta, posebno tijekom adolescencije.

Eriksonova teorija naglašava dinamičan proces samo otkrivanja i osobnog rasta, nudeći vrijedne uvide u način na koji pojedinci dolaze do razumijevanja i uspostavljanja vlastitog identiteta.

### 2.1. Povezanost proučavanja identiteta u psihologiji i umjetnosti

Jedan od ključnih načina na koji se ova povezanost manifestira jest kroz autoportrete i auto refleksiju u umjetnosti. Autoportret omogućava umjetniku da se suoči sa svojim identitetom i izrazi ga na vizualan način, slično kao što psihologija koristi introspektivne tehnike za istraživanje identiteta i samosvijesti. (Goffman, 1959.)

Autoportret za mene nije samo vizualni izraz, već i alat za samospoznaju. Svaka fotografija koju stvaram nosi sa sobom element auto-refleksije, gotovo kao ogledalo u kojem pokušavam razumjeti različite aspekte svog identiteta. Baš kao što introspektivne tehnike u psihologiji omogućavaju dublje istraživanje misli i osjećaja, tako i kroz autoportrete istražujem slojeve svoje osobnosti – od onih koje svjesno prikazujem do onih skrivenih i nesvjesnih. Ovaj proces suočavanja s vlastitim identitetom kroz umjetnost pomaže mi da bolje razumijem tko sam i kako se mijenjam u odnosu na okolinu i unutarnje doživljaje.

Kroz povijest, autoportreti su postali sredstvo ne samo za prikazivanje vanjskog izgleda, već i za istraživanje unutarnjeg svijeta umjetnika. Meksička slikarica Frida Kahlo koristila je autoportrete kako bi izrazila svoju bol, patnju i borbu s vlastitim identitetom.

## 2.2. Identitet kroz kulturu

**Identitet** je duboko isprepleten s kulturom, a umjetnost često služi kao refleksija kroz koju se istražuju i izražavaju kulturni identiteti. Kulturni identitet obuhvaća zajedničke običaje, vrijednosti, vjerovanja i norme određene skupine ljudi. (Hall, 1997.)

Kada razmišljam o vlastitom identitetu, često se vraćam na pitanje kulturnih utjecaja koji su oblikovali moj način razmišljanja i izražavanja. Umjetnost mi omogućuje da kroz vizualne medije istražim te aspekte svog kulturnog identiteta, bilo da je riječ o simbolima, jeziku ili običajima koji su prisutni u mojoj svakodnevici. Kroz autoportrete istražujem kako se ti kulturni utjecaji prepliću s mojom individualnošću i koliko toga je duboko ukorijenjeno, a koliko je podložno promjeni. Kulturni identitet nije statičan, baš kao ni moj osobni identitet, već se stalno preispituje i prilagođava, što postaje vidljivo u fotografijama koje stvaram.



Slika 3 Narcissus (1594–1596) by Caravaggio.

Kultura u kojoj sam odrasla duboko je oblikovala moj identitet, ali kroz svoj rad preispitujem koliko ti utjecaji definiraju tko sam danas. Svaka fotografija predstavlja trenutak susreta između tradicije i osobne interpretacije, prostora u kojem tražim ravnotežu između kolektivnih vrijednosti i osobnih stavova. Kroz autoportrete reflektiram svoje iskustvo življenja između tih svjetova – gdje kulturni identitet neprestano oblikuje moje percepcije, ali gdje također imam slobodu reinterpretirati i ponekad odbaciti norme i očekivanja. Na taj način, umjetnost postaje



alat kojim dekonstruiram te slojeve identiteta, ostavljajući tragove vlastitog putovanja kroz kulturu i sebe.

Kroz autoportrete, umjetnost postaje sredstvo putem kojeg istražujem i izražavam vlastiti identitet, a kulturni utjecaji igraju ključnu ulogu u tom procesu. Iako je moj identitet duboko ukorijenjen u zajedničkim vrijednostima i tradicijama, fotografije omogućuju prostor za introspekciju i reinterpretaciju tih utjecaja. Kulturni identitet postaje dinamičan proces u kojem stalno pronalazim ravnotežu između onoga što mi je dano i onoga što stvaram, preispitujući tko sam u kontekstu te zajedničke, ali i osobne priče.

### **2.3.Psihološke implikacije identiteta**

U suvremenom društvu, gdje su identiteti često fluidni i podložni promjenama, pojedinci se suočavaju s dodatnim izazovima u oblikovanju i održavanju koherentnog identiteta. Brze društvene promjene, globalizacija i digitalizacija stvaraju okruženje u kojem su tradicionalni identiteti destabilizirani, što može dovesti do poteškoća u samo definiranju. (*Giddens, 1991.*)

U svom radu često osjećam upravo tu fluidnost identiteta koju Giddens spominje. Digitalizacija i globalizacija ne samo da su promijenile način na koji komuniciramo, već i način na koji doživljavamo sebe. Kroz seriju autoportreta pokušavam zabilježiti trenutke kada se osjećam rastrgano između različitih utjecaja – globalnih i lokalnih, prošlih i sadašnjih. Moji autoportreti prikazuju fragmente tog procesa prilagođavanja, gdje identitet nikada nije fiksiran, već se stalno mijenja i prilagođava novim okolnostima. U ovom suvremenom okruženju, suočavam se s izazovom kako zadržati osjećaj koherentnosti dok se istovremeno otvaram mogućnosti promjene.

Suvremeni izazovi u oblikovanju identiteta, uzrokovani brzim društvenim promjenama, globalizacijom i digitalizacijom, često dovode do problema u održavanju koherentnog identiteta. Kako tradicionalni identiteti postaju sve manje stabilni, pojedinci se nalaze pred izazovom da usklade svoje osobne identitete s promjenjivim društvenim očekivanjima i kontekstima. Ova dinamika može uzrokovati osjećaj nesigurnosti i unutarnjeg sukoba, što dodatno otežava proces samodefiniranja. U takvom okruženju, pronalaženje ravnoteže između osobnih vrijednosti i društvenih zahtjeva postaje ključno za razvoj autentičnog i stabilnog identiteta.

U vremenu kada su identiteti podložni stalnim promjenama, moji autoportreti postaju refleksija tog procesa. Kroz fotografiju istražujem kako balansirati između prilagodbe i očuvanja autentičnosti u svijetu koji stalno destabilizira tradicionalne definicije identiteta. Svaka slika predstavlja pokušaj da se uhvati trenutak koherentnosti u fluidnom prostoru, gdje globalni utjecaji, digitalna prisutnost i osobna introspekcija neprestano preoblikuju tko sam. U tom smislu, moj rad nije samo vizualna naracija, već i svjedočanstvo o izazovima i prilagodbi modernog identiteta.



Slika 4 Katarzyna Kalua Kryńska (2022.) - Face to Face

#### **2.4.Značaj identiteta u društvenom kontekstu**

Umjetnost reflektira ove društvene aspekte identiteta na različite načine, od izravne kritike društvenih normi do suptilnijih oblika izražavanja koji provociraju gledatelje na introspektivno razmišljanje. (*Ting-Toomey, 1998.*)

U mom radu umjetnost postaje sredstvo suptilnog propitivanja društvenih normi i uloga koje igraju u oblikovanju identiteta. Kroz autoportrete nastojim istražiti kako se te norme manifestiraju u svakodnevnom životu, ali i kako ih možemo preispitati ili odbaciti. Fotografije služe kao tihi izazov gledatelju da razmisli o vlastitom odnosu prema društvenim očekivanjima i ulozi

koju igraju u njihovoj samopercepciji. Umjesto izravne kritike, moj rad koristi simboliku i introspekciju kako bi potaknuo dublje promišljanje o tome koliko nas društvo oblikuje i koliko prostora ostavljamo sebi za autonomiju u procesu definiranja vlastitog identiteta.



Slika 5 Vivian Maier, "Anaheim, California, September 10" (1995)

Umjetnici koriste svoj rad kako bi adresirali i propitivali društvene norme, očekivanja i moćne strukture, često izazivajući publiku da preispita vlastite identitete i pozicije unutar društva. Umjetnost, u svojoj sposobnosti da komunicira univerzalne i osobne teme, postaje moćno sredstvo za istraživanje i razumijevanje identiteta u društvenom kontekstu.

Umjetnost igra ključnu ulogu u reflektiranju društvenih aspekata identiteta, bilo kroz izravnu kritiku društvenih normi ili kroz suptilne oblike izražavanja koji izazivaju promatrače da preispitaju vlastite stavove i percepcije. Kroz različite medije i stilove, umjetnost često postaje sredstvo za pokretanje dijaloga o pitanjima identiteta, društvenih uloga i pravila, te pruža platformu za istraživanje složenih odnosa između pojedinca i društva. Na taj način, umjetnost ne samo da izražava društvene realnosti, već i potiče introspektivno promišljanje o identitetu i društvenim strukturama.

## 2.5. Teorija pregovaranja o identitetu i percepcija

Nasuprot tome, oni koji nisu sigurni u svoj identitet ili osjećaju da je njihov identitet ugrožen, mogu se povući ili postati defenzivni, što otežava komunikaciju i povećava mogućnost konflikta. (*Ting-Toomey, 1998.*)

Teorija pregovaranja o identitetu sugerira da će pojedinci koji su sigurni u svoj identitet lakše komunicirati s ljudima iz drugih kultura. Takva sigurnost pruža samopouzdanje i otvorenost prema drugima, što značajno smanjuje rizik od nesporazuma i sukoba.

S druge strane, osobe koje nisu sigurne u svoj identitet ili osjećaju da im je identitet ugrožen, često reagiraju povlačenjem ili obrambenim stavom. Takva reakcija može otežati otvorenu komunikaciju i povećati šanse za nesporazume i sukobe, jer nesigurnost u vlastiti identitet može izazvati napetost u interakciji s drugima.

Nesigurnost u vlastiti identitet može značajno narušiti kvalitetu komunikacije, vodeći do defenzivnih reakcija i povlačenja, što otežava izgradnju razumijevanja i povećava rizik od konflikta. Stabilan osjećaj identiteta ključan je za otvorenu i učinkovitu komunikaciju, jer omogućuje pojedincu da se lakše suoči s izazovima i razlikama u društvenim interakcijama.

### 3. Percepcija i boja

**Percepcija** je ključni psihološki proces koji uključuje način na koji opažamo i interpretiramo svijet oko nas. U kontekstu umjetnosti, percepcija igra ključnu ulogu jer način na koji promatrač doživljava i interpretira umjetničko djelo može značajno varirati ovisno o osobnim iskustvima, uvjerenjima i emocijama. Percepcija nije pasivna; ona aktivno uključuje sve naše osjete, znanje i prethodna iskustva u stvaranju značenja. (*Stewart, 2008.*)

Percepcija je aktivan proces koji oblikuje naš doživljaj umjetnosti, jer način na koji interpretiramo umjetničko djelo ovisi o našim prethodnim iskustvima, emocijama i uvjerenjima. Svaki promatrač kroz vlastitu percepciju pridonosi stvaranju značenja umjetničkog djela, što čini umjetnost dinamičnim iskustvom.

Percepcija, kao ključni psihološki proces, omogućuje nam da umjetnost doživimo na individualan i subjektivan način, aktivno integrirajući naša osjetila, iskustva i uvjerenja u interpretaciju umjetničkog djela. Na taj način, svaka interakcija s umjetnošću postaje jedinstvena, jer percepcija ne samo da oblikuje naše razumijevanje, već i obogaćuje naše iskustvo umjetnosti, čineći ga osobnim i promjenjivim procesom.

Jedan od izvrsnih primjera percepcije i istraživanja identiteta kroz povijest umjetnosti je djelo Nizozemskog baroknog slikara **Rembrandt van Rijn**, posebno njegova slika „*Noćna straža*“ (1642).



Slika 6 Rembrandta van Rijna (1642.) - Noćna straža

### 3.1.Psihološki i semantički aspekti percepcije

Umjetnici često manipuliraju perceptivnim elementima kako bi prenijeli složene ideje. Primjerice, fotografija koristi odraze kako bi nagovijestila složenost identiteta ili dvosmislenost stvarnosti, stvarajući vizualne metafore koje potiču promatrača na dublje razmišljanje. (Fraser, 2005.)

Umjetnost, kroz manipulaciju perceptivnih elemenata poput odraza u fotografiji, nudi duboke vizualne metafore koje potiču promatrače na preispitivanje vlastitih uvjerenja i percepcija. Ove složene ideje ne samo da obogaćuju iskustvo gledatelja, već ih i pozivaju na analizu značenja koja nadilaze površinsku estetiku, omogućujući dublje razumijevanje identiteta i stvarnosti.

Umjetnici često koriste manipulaciju perceptivnim elementima kako bi prenijeli složene poruke i ideje. Na primjer, kroz fotografiju, odrazi mogu simbolizirati složenost identiteta ili dvosmislenost stvarnosti, stvarajući vizualne metafore koje izazivaju promatrača da promišlja dublje o prikazanoj temi. Ovakva manipulacija percepcije omogućava umjetnicima da prenesu višeslojna značenja i potaknu introspektivno razmišljanje kod promatrača.

Manipulacija perceptivnim elementima u umjetnosti omogućuje umjetnicima da prenesu složene ideje i stvore višeslojna značenja. Korištenje tehnika poput odraza u fotografiji ne samo da naglašava složenost identiteta i stvarnosti, već i potiče promatrače na dublje razmišljanje i interpretaciju. Na taj način, umjetnost postaje alat za otkrivanje skrivenih dimenzija stvarnosti i poziva na introspektivno promišljanje.

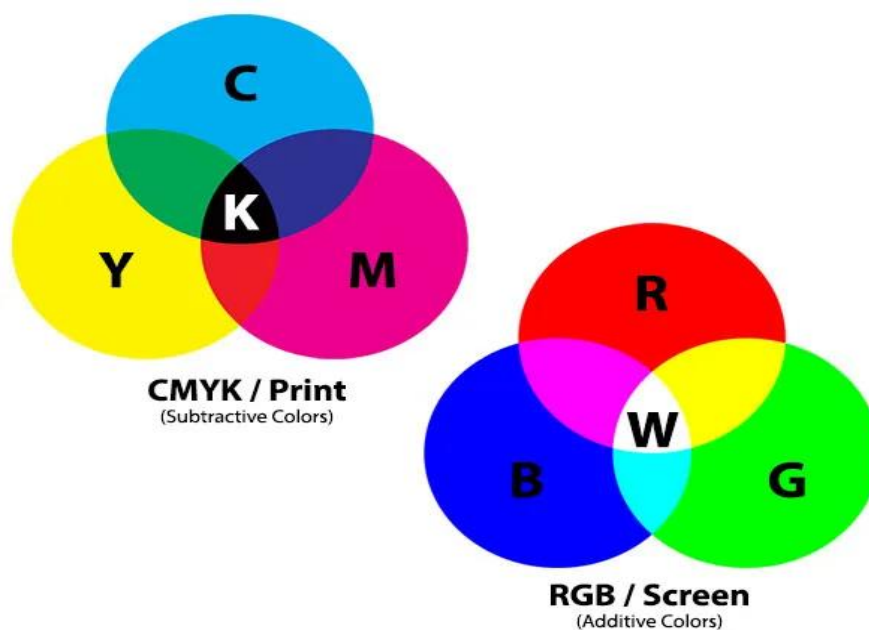
### 3.2. Boja

**Boje** u vizualnoj komunikaciji igraju ključnu ulogu jer imaju moć oblikovanja percepcije i prenošenja emocionalnih tonova poruke. Kako navodi *Adams (2006)*, „*precizno korištenje boja u tisku ne samo da privlači pažnju, već i povećava razumijevanje i pamćenje informacija.*“ **CMYK sustav** omogućuje upravo tu preciznost, pružajući širok spektar nijansi i tonova potrebnih za postizanje visokokvalitetnih rezultata.

Boje u vizualnoj komunikaciji, osobito u tiskanom mediju, od ključne su važnosti jer osiguravaju preciznost prijenosa poruka i estetskog dojma. CMYK način boja, koji koristi četiri osnovne boje – **Cyan, Magenta, Yellow i Key (crnu)** – standard je u tiskarskoj industriji zbog svoje sposobnosti reprodukcije širokog spektra nijansi i tonova. Ova metoda omogućuje optimalnu kontrolu nad bojama u tisku, što je ključno za postizanje visokokvalitetnih vizualnih rezultata na papiru.

Kombinacija CMYK sustava s odgovarajućim ICC profilima, poput **ISO Coated v2 (ECI)** za europsko tržište, osigurava dosljednost i točnost boja. Ovaj profil omogućava da dizajn ili umjetničko djelo bude vjerno reproducirano prema originalnoj viziji dizajnera ili umjetnika, zadržavajući vizualni integritet i komunikacijski učinak čak i u složenim kompozicijama.

Tako precizno reproducirane boje ključne su za prijenos vizualnih informacija, bez obzira na složenost sadržaja, čime se osigurava da tiskani mediji zadrže svoju estetsku i informativnu vrijednost.



Slika 7 Ilustrativni prikaz CMYK I RGB boja

### 3.3. Dubina boje

Broj bitova korištenih za reprezentaciju boje u slici određuje njezinu dubinu boje. Veća dubina boje omogućuje veći broj nijansi svake boje, što rezultira slikama koje su vizualno glatkije i imaju bolju reprodukciju detalja. U kontekstu profesionalnog rada sa slikama, dubina od 16 bita po kanalu postala je nužna za očuvanje cjelokupnog raspona boja i detalja bez uvođenja artefakata kvantizacije. (*Gonzalez & Woods, 2018*).

Dubina boje, izražena u bitovima po kanalu, ključna je za određivanje broja nijansi koje se mogu prikazati unutar svake boje. Što je veća dubina boje, to je veća preciznost i glatkoća gradacije boja, omogućavajući bogatije i detaljnije prikaze. U profesionalnoj pripremi za tisak, 16-bitna dubina po kanalu postala je standard, jer omogućuje da se očuvaju sve nijanse boja tijekom procesa ispisa, bez gubitka kvalitete.



## 4. Suvremena fotografija

„Suvremena fotografija nije samo sredstvo tehničke reprodukcije stvarnosti, već složena praksa koja uključuje interpretaciju, konstrukciju značenja i subjektivnost. Fotografija sada djeluje unutar šireg konteksta umjetničke i društvene kritike, gdje slika ne predstavlja samo svijet, već ga i oblikuje kroz različite vizualne i kulturne kodove.“ (Wells, L. (2015.)

Svrha fotografije na njezinim počecima bilo je slanje poruke, reakcija na određenu emociju i prikazivanje nove perspektive. Dolaskom suvremene fotografije, njezina poruka dobiva drugo značenje. Digitalnom manipulacijom realnost postaje drugačija. Tehnologija se danas toliko razvila da nam više nije ni potrebna stvarna fotografija, nego je možemo stvoriti digitalno koristeći odgovarajuće softvere.



Slika 8 Henri Cartier-Bresson (1992.) -Henri Cartier-Bresson drawing himself

Postavlja se jasno pitanje, tko se može nazvati fotografom. Moderna tehnologija omogućava izvrsnu fotografiju svima, na svakom mjestu. Na dnevnoj bazi u svijetu proizvede se milijarde slika, te tako fotografija kakvu smo poznavali polako nestaje. Izraz suvremena fotografija može se opisati kao fotografija našeg vremena. Suvremena fotografija je zapravo negdje u prostoru između današnjeg vremena i najranijeg poimanja medija. Ono što nazivamo suvremenim, nije oznaka koja se trajno povezuje sa slikom. Umjesto toga, to je referenca na stvarnu sliku koja odražava naše vrijednosti, izazove i percepcije onoga danas.

Fotografija izrađena u sadašnjem vremenu potiče nas da razmotrimo ono što vidimo. **Roland Barthes** je u filmu *Camera Lucida: Reflections on Photography* izjavio: „*Fotografija ne govori nužno ono što više nije, nego samo ono što je bilo.*“

„Fotografije su način na koji naš društveni život postaje stvaran. Čak i više: način na koji postaje dio svijesti. Fotografije postaju neizostavni dio svakodnevnog iskustva, sredstvo kojim se dokumentira, tumači i razumije svijet.“ (Sontag, S. (1977.))

Slično je opisala i **Susan Sontag** u svojoj knjizi, *On Photography*: „*Fotografije nisu izjave o svijetu koliko minijature stvarnosti koje svatko može napraviti.*“ Suvremena fotografija daje osvrt na svijetu danas.

Svijet nije statičan, pa tako ni fotografija toga svijeta. Društvene vrijednosti, filozofija, životni standard, tehnologija i geopolitička stvarnost stalno se mijenja. Pa tako ono što vidimo ovisi o onome što smo naučili promatrati. Fotografija se razvila izvan doslovnog snimanja slika svijeta kroz tijelo kamere, s ili bez uporabe leće. Ovakva vrsta fotografije uključuje tehnike korištenja fotoaparata i postprodukcije

Ovdje se dovodi u pitanje definicije fotografije koja dolazi od **grčke riječi** *photos* što znači **svjetlo**, te *graphis* što znači **crtanje**, a prevodi se kao „*crtanje pomoću svjetla*“.

Da bi se novi fotografski rad razvio potrebno je proučiti ranija razdoblja, odnosno povijest koja u tom kontekstu nju diže na razinu suvremene fotografske umjetnosti. Tada suvremena fotografija postaje individualan i kolektivan govor za aprecijaciju tog načina rada.

Jedan od ključnih aspekata suvremene fotografije je digitalna manipulacija, koja omogućava stvaranje slika koje prelaze granice stvarnosti. (*Manovich, 2002.*)



*Slika 9 J.N.Niepce - View from the Window at Le Gras*

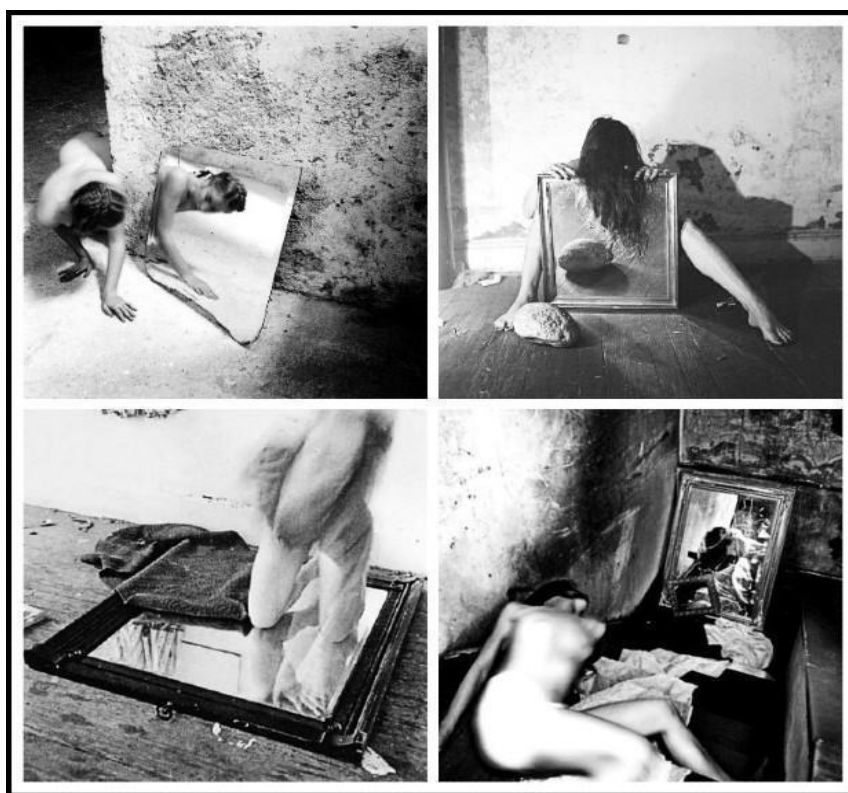
**Digitalna manipulacija** slika u suvremenoj fotografiji ne samo da mijenja način na koji percipiramo stvarnost, već postavlja i pitanja o autentičnosti i istinitosti prikaza. Ova tehnološka mogućnost omogućuje fotografima da transformiraju scene izvan granica onoga što je moguće fizički zabilježiti, stvarajući nove svjetove i vizualne narative. U tom smislu, fotografija prestaje biti samo dokumentarna i prelazi u područje umjetničke interpretacije i konstrukcije stvarnosti, što dodatno naglašava njen potencijal za kreativno izražavanje.

Ova tehnologija ne samo da omogućava precizne korekcije i promjene unutar fotografije, već otvara mogućnosti za potpuno nove oblike vizualnog izražavanja. Dokumentarna fotografija ne treba prikazivati stvarne scene. Fotografija kao takva postaje kombinacija stvarnosti s fikcijom.

## 5. Francesca Woodman: Istraživanje identiteta kroz autoportrete

Stvarajući jeziv dijalog između sebe i prostora. Woodmanovo istraživanje identiteta, roda i samopercepcije kroz fotografiju omogućuje gledateljima da se suoče sa svojim odnosom prema tim temama.” (Bright.2010.)

**Francesca Woodman** oduvijek me fascinirala svojom sposobnošću da kroz fotografiju istražuje kompleksne i ponekad uznemirujuće aspekte identiteta. U njenim radovima osjećam duboku povezanost između unutarnjeg svijeta i prostora u kojem se tijelo nalazi, što je nešto što i sama nastojim postići u svojim autoportretima.



Slika 10 Francesca Woodman, or the Shadow of Suicide

Njezina igra sa samoćom i prolaznošću izaziva kod mene osjećaj krhkosti identiteta, koji je često nestalan i podložan promjenama, baš kao i refleksije u ogledalu. Kroz svoje fotografije također pokušavam zabilježiti te trenutke nesigurnosti, gdje prostor i tijelo stvaraju dijalog, istražujući tko smo u odnosu na okruženje koje nas oblikuje.

Fotografijom se počela baviti još u adolescentskoj dobi, a tijekom svoje karijere fotografirala je preko 8000 fotografija. Veliki utjecaj na njezina djela ostavila je europska kultura i nadrealistička umjetnost, posebice radovi **Claudea Cahuna**. Nakon što se preselila iz malog mjesta blizu Firence u Italiji u New York proživljava depresiju, te tragično si oduzima život u dobi od 22. godine.

## 6. Utjecaj tehnologije na poimanje identiteta

Tehnologija je značajno utjecala na način na koji pojedinci percipiraju vlastiti identitet, kao i na način na koji komuniciraju s drugima. Prema *Bruckman (2019)*, uloga digitalnih medija transformirala je koncept identiteta jer omogućuje fleksibilnost i promjenjivost koja je ranije bila nezamisliva. Danas se osobni identitet ne temelji samo na stvarnim iskustvima, već i na digitalnim interakcijama koje oblikuju percepciju sebe. Posebno je važna uloga interneta, koji je omogućio stvaranje novih oblika društvene interakcije i omogućio da ljudi eksperimentiraju s različitim identitetima.

**Digitalni identiteti** nisu samo refleksija stvarnog života, već i prilika za konstruktivno istraživanje novih aspekata sebe. Kako navodi *Turkle (2011)*, digitalni prostori omogućuju korisnicima da izraze različite verzije vlastitog identiteta, pružajući tako priliku za razumijevanje sebe kroz različite društvene interakcije. Ovaj fenomen je posebno izražen u kreativnim industrijama, gdje umjetnici koriste digitalne platforme za kreiranje i promociju djela koja reflektiraju njihovu percepciju identiteta.

## 6.1. Društvene mreže kao sredstvo samoizražavanja

**Društvene mreže** postale su ključan alat za izražavanje identiteta. Prema Davis (2020), one omogućuju stvaranje online persona, koje često služe kao alat za kreativnu i profesionalnu promociju. Na društvenim mrežama, pojedinci pažljivo biraju slike, riječi i sadržaj koji će podijeliti, što vodi do kreiranja identiteta koji ne mora nužno biti u skladu sa stvarnim životom. Tako društvene mreže postaju prostor u kojem se identitet pregovara, prilagođava i reinterpreтира.



Slika 11 Digitalni identitet i transformacija kroz tehnologiju

Instagram, kao platforma koja se fokusira na vizualni sadržaj, omogućuje korisnicima da kroz fotografije izraze svoj identitet, bilo da je riječ o umjetničkom samoizražavanju ili dokumentiranju svakodnevnog života (Benson, 2021). Povezanost vizualnog identiteta i percepcije identiteta postaje ključna, jer korisnici imaju priliku da kroz fotografije prezentiraju svoje viđenje sebe i svijeta.

## 6.2. Digitalna umjetnost i transformacija identiteta

**Digitalna umjetnost**, koja se sve više pojavljuje kao dominantna forma suvremene umjetnosti, pruža nove mogućnosti za istraživanje identiteta. Kako ističe Manovich (2015),

digitalna tehnologija omogućila je umjetnicima da eksperimentiraju s različitim tehnikama i medijima, kreirajući djela koja odražavaju fluidnost modernog identiteta. U digitalnim medijima, umjetnici imaju priliku spojiti vizualno, zvučno i tekstualno kako bi kreirali višeslojnu reprezentaciju identiteta koja je u stalnom pokretu.

Digitalna umjetnost također omogućava interakciju s publikom na načine koji su ranije bili nemogući. Pomoću interaktivnih instalacija ili digitalnih platformi, umjetnici ne samo da komuniciraju svoje ideje o identitetu, već omogućuju publici da sudjeluje u stvaranju značenja, čime identitet postaje dinamičan proces dijaloga između umjetnika i promatrača (*Jones, 2018*).



## 7. Razumijevanje tiska i primjena na rad

Za postizanje visoke kvalitete tiska, ključna je upotreba odgovarajuće razlučivosti slike. Rezolucija od 300 DPI osigurava oštre i detaljne slike, čineći je standardom za profesionalni tisak fotografija i grafika. Niža razlučivost često rezultira mutnim, zamućenim ili pikseliziranim ispisima.” (*Adobe Press, 2003.*)

U procesu stvaranja i pripreme mojih fotografija za tisak, brzo sam shvatila važnost rezolucije od 300 DPI. Budući da moje slike obiluju detaljima i igrom svjetla i sjene, bilo je ključno osigurati visoku razinu oštine kako bi svaki element bio precizno prenesen na papir. Tijekom izrade foto knjige, radila sam s crno-bijelim fotografijama, gdje su kontrasti i teksture izrazito važne, a pravilna rezolucija pomaže izbjeći gubitak kvalitete. U suprotnom, moj rad ne bi mogao prenijeti emocije i intenzitet koje sam željela dočarati kroz svaku fotografiju.

### DPI formula for print size

$$\text{širina u cm} = \text{širina u pikselima} \div \text{DPI} \times 2.54$$

Slika 12 DPI formula for print size; vlastita izrada

Rezolucija, koja se mjeri u **DPI (dots per inch)**, ključna je za kvalitetan ispis, posebno kada je riječ o složenim grafikama i fotografijama. Standardna rezolucija za tisak iznosi 300 DPI, što osigurava dovoljno detalja i jasnoću slike. Korištenje ove razine rezolucije pomaže u izbjegavanju problema s mutnim ili pikseliziranim ispisom.

DPI se odnosi na broj točkica tinte nanesenih po inču ispisa, a ova mjera direktno utječe na oštrinu i kvalitetu ispisa. Za ispravan ispis slike, važno je pravilno postaviti rezoluciju, posebno kada se radi o povećanju ili smanjenju dimenzija slike. Korištenjem odgovarajuće

formule, moguće je izračunati optimalnu veličinu slike za ispis, kako bi se osigurala točna reprodukcija na papiru.

Softver poput **Krite (x64)** omogućuje precizno skaliranje slika, pri čemu održava odgovarajuću rezoluciju, što je ključno za zadržavanje kvalitete slike tijekom procesa ispisa. Ovaj alat omogućava dizajnerima i umjetnicima da prilagode slike za ispis bez gubitka detalja, osiguravajući tako da konačni proizvod izgleda profesionalno i estetski ugodno.

## 7.1. Rendering Intent

**Rendering intent** je ključna metoda u upravljanju bojama koja određuje kako će se boje konvertirati iz jednog kolor prostora u drugi, primjerice iz **RGB** u **CMYK**. Ovaj proces je posebno važan u tiskarstvu i digitalnom dizajnu, gdje različiti kolor prostori imaju različite rasponne boja (gamut), što može dovesti do gubitka ili promjene boja tijekom konverzije. (*Adobe Press, 2005.*)

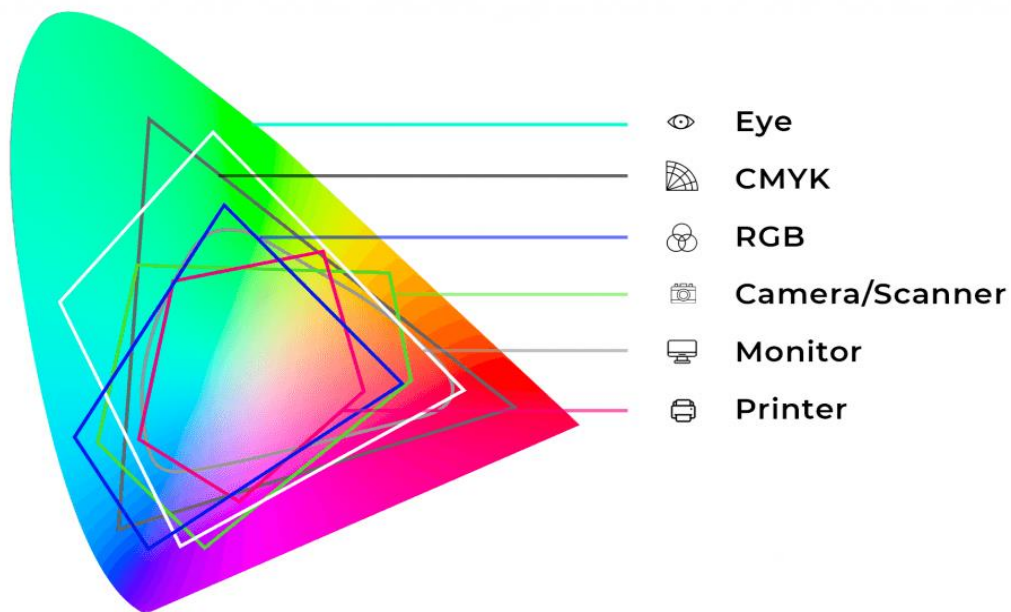
Prilikom rada na svom projektu, često sam se susretala s izazovom prilagodbe boja između različitih medija. Iako radim s crno-bijelim fotografijama, rendering intent igrao je ključnu ulogu u procesu pripreme za tisak. Konverzija iz RGB prostora, koji koristim u digitalnoj obradi, u CMYK za tisak zahtijevala je pažljivo balansiranje kontrasta i dubine tonova. Ovaj proces mi je omogućio da očuvam što vjerniju reprodukciju detalja i tonaliteta, bez gubitka ključnih elemenata koji bi utjecali na dojam finalnog rada. Upravljanje bojama pokazalo se neophodnim za uspješno prenošenje atmosfere i izraza kroz fotografije.

Rendering intent je ključna metoda u upravljanju bojama koja određuje kako će se boje konvertirati iz jednog kolor prostora u drugi, primjerice iz RGB u CMYK. Ovaj proces je posebno važan u tiskarstvu i digitalnom dizajnu, gdje različiti kolor prostori imaju različite rasponne boja (**gamut**), što može dovesti do gubitka ili promjene boja tijekom konverzije.

**Perceptual rendering intent** je jedan od četiri standardna rendering intenta i često se preporučuje kada je važno očuvati vizualni izgled slike tijekom konverzije boja. Ovaj pristup prilagođava sve boje u slici, čak i one koje nisu unutar raspona mogućeg ispisa (izvan gamuta), kako bi se osiguralo da konačni ispis ostane što bliže originalu. Perceptual rendering intent koristi algoritme koji komprimiraju boje u *širem gamutu* (RGB) u *uži gamut* (CMYK), dok istovremeno pokušavaju zadržati relativne odnose između boja, što rezultira vizualno ugodnom i dosljednom reprodukcijom.

## 7.2.ISO Coated v2 (ECI)

**ISO Coated v2 (ECI)** profil je razvijen u skladu sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) kako bi se osigurala dosljednost i preciznost boja u različitim fazama proizvodnje. Korištenjem ovog profila, profesionalni tiskarski projekti mogu postići optimalne rezultate, smanjujući rizik od odstupanja boja između digitalnog prikaza i konačnog tiskanog proizvoda. To je posebno važno u industrijama gdje je točnost boja od ključne važnosti, poput marketinga, oglašavanja i umjetničkog izdavaštva. (*Murphy, 2009.*)



Slika 13 RGB profil

Tijekom pripreme mog projekta za tisak, ISO Coated v2 (ECI) profil pokazao se ključnim u osiguravanju dosljednosti i preciznosti boja. Iako radim s crno-bijelim fotografijama, ovaj profil mi je pomogao da osiguram pravilnu reprodukciju tonova i detalja na tiskanim stranicama, čime sam smanjila mogućnost bilo kakvih nepredviđenih odstupanja između digitalne verzije i konačnog proizvoda. U industriji poput umjetničkog izdavaštva, gdje je svaki detalj ključan, pravilna primjena standardiziranih profila poput ISO Coated v2 omogućuje mi da zadržim kontrolu nad procesom i ostvarim optimalne rezultate na svakom koraku proizvodnje.

## 8. Izrada rada

Za snimanje ove serije fotografija, koristila sam **Canon 80D, DSLR fotoaparata s APS-C senzorom**, koji mi je omogućio stvaranje visokokvalitetnih slika s bogatim detaljima i izvrsnom kontrolom nad ključnim postavkama. Fleksibilnost ovog fotoaparata bila je ključna u različitim situacijama snimanja, posebno u uvjetima s niskim osvjetljenjem i prilikom snimanja složenih kompozicija.

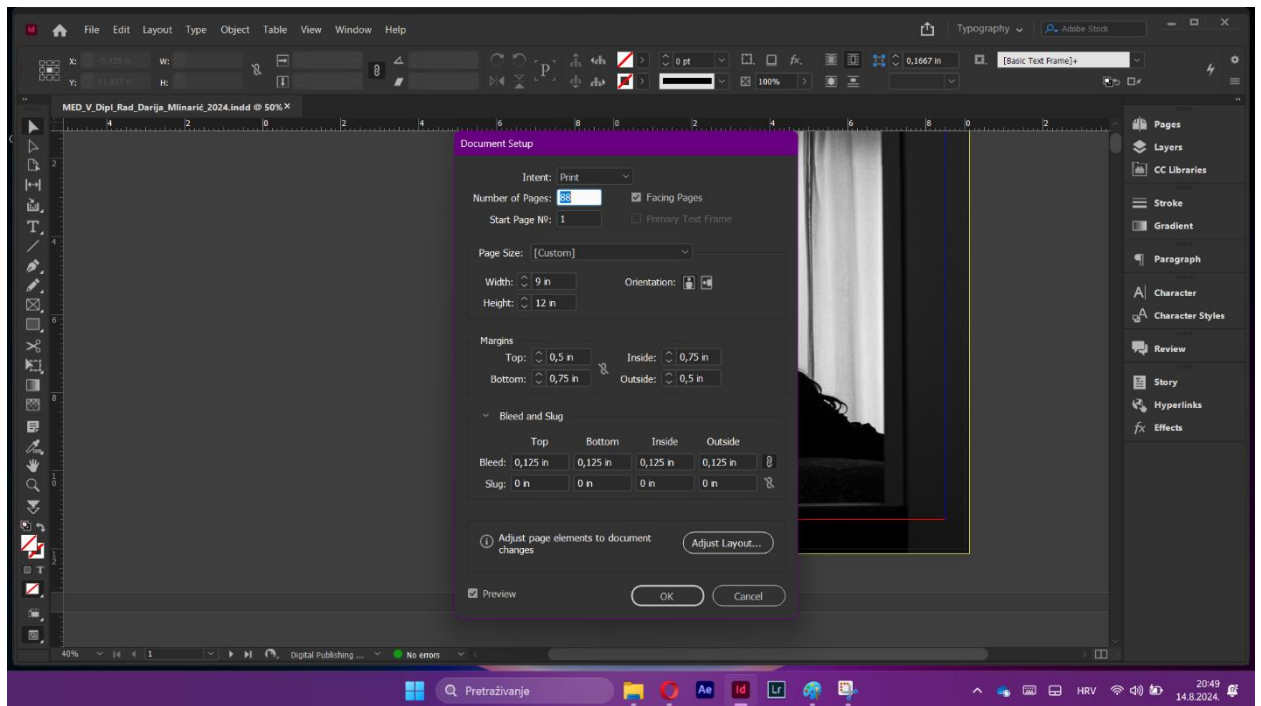
Kontrola nad postavkama kao što su ekspozicija, fokus i dubina polja bila je presudna za postizanje željenih efekata. Eksperimentirala sam s različitim objektivima, uključujući *širokokućne* i *makro* objektivne, kako bih uhvatila jedinstvene perspektive i istaknula fine detalje u refleksijama.

Kombinacija tehničke preciznosti i kreativnog eksperimentiranja s različitim alatima i tehnikama omogućila mi je stvaranje fotografija koje su odražavale složenost i estetsku privlačnost mojih vizualnih ideja.

### 8.1. Definiranje document setup-a u Adobe Indesign

**Adobe InDesign** bio je ključan alat za dizajn i pripremu konačnog izgleda knjige. Prilikom dizajniranja knjige, pazila sam na ravnotežu između slika i praznog prostora, kako bih osigurala da svaka fotografija dođe do izražaja i da knjiga ostavi snažan vizualni dojam.

Također, posebnu pažnju posvetila sam dinamici prijelaza između stranica, stvarajući ritam koji vodi čitatelja kroz knjigu. Osigurala sam da vizualni tok bude dosljedan i prirodan, s pažljivo osmišljenim prijelazima koji čitatelja usmjeravaju i istovremeno pojačavaju doživljaj svake pojedine fotografije. Adobe InDesign mi je omogućio preciznu kontrolu nad svakim aspektom dizajna, što je rezultiralo knjigom koja je estetski privlačna i profesionalno izvedena.



Slika 14 Document setup, prikaz formata knjige u Adobe Indesign - vlastiti izvor

## 9. Umjetnička Izjava (Artist Statement)

*„Artist statement omogućuje umjetnicima da gledateljima pruže kontekst za razumijevanje njihovog rada, objašnjavajući motive, procese i značenja iza djela. To je osobni osvrt koji pomaže povezati umjetničku viziju s publikom, nudeći uvid u umjetnikovo razmišljanje i namjeru.” (Baker, 2018.)*

U ovom radu istražena je složenost i višeslojnost identiteta kroz prizmu umjetnosti i psihologije, s posebnim naglaskom na ulogu fotografije i tipografije u oblikovanju naše percepcije stvarnosti. Kroz povijest, umjetnici su koristili različite medije, poput fotografije, kako bi istražili i izrazili identitet, dok psiholozi nude teorijske okvire za razumijevanje tih procesa. U suvremenom društvu, gdje identiteti često postaju fluidni i podložni promjenama, interakcija između umjetnosti i psihologije pruža važne uvide u to kako se identitet formira, razvija i izražava.

Razvoj ideje za novu seriju fotografija bio je složen proces, koji je uključivao brojne skice, eksperimentiranja i razgovore s mentorima. Korištenje Canon 80D kamere omogućilo je visoku razinu kontrole nad tehničkim aspektima snimanja, dok su kreativni filteri i različiti objektivni omogućili stvaranje jedinstvenih efekata u prikazu refleksija. Nakon faze snimanja, montaža i obrada fotografija u programima **Adobe Photoshop**, **Lightroom** i **InDesign** bila je ključna za postizanje konačnog izgleda knjige. Precizno postavljanje fotografija na stranice, balansiranje praznog prostora i ritam prijelaza između stranica omogućili su skladan i logičan slijed u knjizi.

Ovaj rad također naglašava važnost kritičkog promišljanja o utjecaju tipografije na percepciju stvarnosti. Kroz korištenje „*nevidljive tipografije*”, kao što je to opisala **Beatrice Warde**, osigurava se da sadržaj bude u prvom planu, dok tehnički aspekti ostaju neprimjetni.

Sve ove komponente zajedno oblikuju našu percepciju i razumijevanje identiteta u suvremenom, digitalno povezanom svijetu. Zaključno, rad pruža uvid u to kako umjetnost i tehnologija mogu zajedno oblikovati našu percepciju stvarnosti, naglašavajući važnost promišljanja o načinima na koje vizualni mediji utječu na naš osobni i društveni identitet.

### 9.1. Inspiracija

Moj rad je duboko inspiriran opusom **Francesce Woodman**, posebno njenim pristupom istraživanju identiteta kroz fotografiju. Woodmanina upotreba tijela, prostora i fragilnosti prisutnosti odražava se u mom vlastitom radu, gdje kroz refleksije i vizualne distorzije istražujem

slojevitost i fluidnost identiteta. Njezina sposobnost da uhvati prolazne trenutke između vidljivog i nevidljivog potaknula me da kroz svoj objektiv promatram kako se identitet neprestano mijenja i preispituje.

Poput Woodman, koristim fotografiju kao alat za izražavanje unutarnjih stanja, koristeći suptilne igre svjetla, sjene i kompozicije kako bih prenijela osjećaj ranjivosti i prolaznosti. Njena fascinacija tijelom u prostoru i neuhvatljivošću subjektivnosti snažno je utjecala na moj rad, posebno u načinu na koji se bavim samorefleksijom i nejasnim granicama između unutarnjeg i vanjskog identiteta.

U fazi razvoja ideje i koncepta, istraživala sam literaturu na temu identiteta i fotografije. Knjige i članci iz područja teorije fotografije, likovne umjetnosti i psihologije pomogli su mi da bolje razumijem simboliku refleksija i način na koji se one mogu interpretirati kroz vizualne medije.

## **9.2.Ideja**

Razvijanje ideje za seriju fotografija bio je složen i promišljen proces, koji je zahtijevao opsežno eksperimentiranje i istraživanje. Početak je obilježila faza konceptualnih skica, gdje sam detaljno istraživala različite scenarije i okvire kroz koje bih mogla prikazati osobnu priču putem refleksija u ogledalu. Glavni izazov bio je izbjeći standardne klišeje povezane s refleksijama i ponuditi svjež, inovativan pristup koji će gledatelje potaknuti na dublje promišljanje o identitetu.

Ključno pitanje koje me vodilo kroz ovaj proces bilo je kako prikazati dualnost i fragmentaciju identiteta na način koji nije samo vizualno privlačan, već i emocionalno rezonira. Refleksije u ogledalu koristila sam kao simbol slojevitosti unutarnjeg života, ali i kao alat za istraživanje razlike između onoga kako sebe vidimo i kako nas drugi percipiraju.

Tijekom cijelog procesa, redovito sam vodila razgovore s mentorima, doc. art. Igorom Kuduzom i doc. art. Mariom Perišom. Njihova stručnost i povratne informacije bile su ključne za oblikovanje mog koncepta i strukturu rada. Uz njihovu podršku, uspjela sam precizirati svoje ideje i osigurati da koncept serije ostane dosljedan i jasno definiran, čime je izbjegnuta mogućnost da rad postane suviše apstraktan ili izgubi fokus.



Slika 15 Odraz u staklu regala

Ekperimentiranje je igralo ključnu ulogu u procesu – isprobavala sam različite tehnike snimanja, osvjetljenja i kadriranja kako bih stvorila dinamične refleksije koje naglašavaju slojevitost identiteta. Fokusirala sam se na korištenje reflektirajućih površina ne samo za doslovno zrcaljenje, već i kao metaforu za fragmentaciju i fluidnost identiteta u suvremenom društvu.

Ova serija fotografija nije samo estetsko istraživanje vanjske pojavnosti, već i introspektivno putovanje kroz promjene, dualnost i krhkost identiteta. Kroz refleksije, gledatelju pružam uvid u slojevitost identiteta, ističući kako su oni promjenjivi, višedimenzionalni i oblikovani našim interakcijama s drugima i okolinom. Moj cilj je potaknuti promišljanje o fluidnosti identiteta i izazvati svijest o tome kako se on neprestano razvija i preobražava pod utjecajem društvenih i osobnih faktora.

Tehnički aspekt ove serije temelji se na pažljivom izboru tehnika snimanja kako bi se stvorio željeni efekt. Kadriranje i perspektiva ključni su elementi u stvaranju autoportreta u reflektirajućim površinama, jer one nude jedinstvenu mogućnost vizualnog dvostrukog značenja- istovremeno predstavljajući stvarnost i njenu interpretaciju kroz ogledalo.



## 10. Priprema fotografija za printanje

Raspored stranica u knjizi rezultat je pažljivo osmišljenog plana s ciljem postizanja skladnog i logičnog slijeda fotografija. Kao prvi korak, odabrala sam ključne fotografije koje su služile kao temeljne točke narativa, oko kojih sam gradila ostatak sadržaja. Svaka je fotografija pažljivo raspoređena uzimajući u obzir vizualne i tematske poveznice između njih, kako bi se osigurao prirodan prijelaz između slika i stvorio fluidan narativ kroz cijelu knjigu.

Koristila sam **grid layout** kako bih postigla vizualnu koheziju i jasnu narativnu strukturu. Fotografske su stranice bile postavljene unutar izduženih horizontalnih pravokutnika, koji su podijeljeni na dva manja dijela. Na lijevoj strani stranice smještene su vertikalne fotografije, često fokusirane na atmosferske prizore, koji simboliziraju vanjske utjecaje i okruženje koje oblikuje naš identitet. S druge strane, horizontalne fotografije zauzimaju desnu stranu, omogućujući pregled šire slike i pružajući osjećaj kontemplacije i introspekcije.

Nakon početnog rasporeda, isti set fotografija premjestila sam u dva veća pravokutnika unutar grid sustava, čime sam otkrila više detalja na fotografijama. Ovaj pristup omogućuje gledatelju da se najprije upozna s atmosferom i okruženjem, a potom produbljuje promatranje otkrivajući finije fragmente koji čine identitet.

Dizajn layouta tako stvara harmoniziranu cjelinu unutar fotografske knjige, pričajući priču o malim fragmentima identiteta. Prvi layout daje širi kontekst kroz atmosferske elemente, naglašavajući kako nas oblikuje okruženje u kojem živimo. Drugi layout, s fokusom na detalje, nudi dublje slojeve, omogućujući prepoznavanje i razumijevanje identiteta kroz vizualne fragmente. Cilj ovakve organizacije je postepeno otkrivanje identiteta i njegovo promišljanje kroz fotografske prizore koji su međusobno povezani tematski i vizualno.

## 11. Zaključak

U ovom radu istražena je složenost i višeslojnost identiteta kroz prizmu umjetnosti i psihologije, s posebnim naglaskom na ulogu fotografije i tipografije u oblikovanju naše percepcije stvarnosti. Kroz povijest, umjetnici su koristili različite medije, poput fotografije, kako bi istražili i izrazili identitet, dok psiholozi nude teorijske okvire za razumijevanje tih procesa. U suvremenom društvu, gdje identiteti često postaju fluidni i podložni promjenama, interakcija između umjetnosti i psihologije pruža važne uvide u to kako se identitet formira, razvija i izražava.

Razvoj ideje za novu seriju fotografija bio je složen proces, koji je uključivao brojne skice, eksperimentiranja i razgovore s mentorima. Korištenje Canon 80D kamere omogućilo je visoku razinu kontrole nad tehničkim aspektima snimanja, dok su kreativni filteri i različiti objektivni omogućili stvaranje jedinstvenih efekata u prikazu refleksija. Nakon faze snimanja, montaža i obrada fotografija u programima Adobe Photoshop, Lightroom i InDesign bila je ključna za postizanje konačnog izgleda knjige. Precizno postavljanje fotografija na stranice, balansiranje praznog prostora i ritam prijelaza između stranica omogućili su skladan i logičan slijed u knjizi.

Ovaj rad također naglašava važnost kritičkog promišljanja o utjecaju tipografije na percepciju stvarnosti. Kroz korištenje „nevidljive tipografije“, kao što je to opisala Beatrice Warde, osigurava se da sadržaj bude u prvom planu, dok tehnički aspekti ostaju neprimjetni.

Sve ove komponente zajedno oblikuju našu percepciju i razumijevanje identiteta u suvremenom, digitalno povezanom svijetu. Zaključno, rad pruža uvid u to kako umjetnost i tehnologija mogu zajedno oblikovati našu percepciju stvarnosti, naglašavajući važnost promišljanja o načinima na koje vizualni mediji utječu na naš osobni i društveni identitet.



## IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski/specijalistički rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Danija Mlinarić (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog/specijalističkog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom "Kroz ogledalo mene" (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:  
(upisati ime i prezime)

Milica David  
(vlastoručni potpis)

Sukladno članku 58., 59. i 61. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti završne/diplomske/specijalističke radove sveučilišta su dužna objaviti u roku od 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju odnosno repozitoriju visokog učilišta.

Sukladno članku 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.

## 12. Literatura

- [1] Baker, S. (2018). *Artist statements: The what, how, and why*.
- [2] Benson, R. (2021). *Visual culture and identity in the age of Instagram*. Routledge.
- [3] Bright, S. (2010). *Auto Focus: The self-portrait in contemporary photography*. Thames & Hudson.
- [4] Bruckman, A. (2019). *Identity, expression, and technology: A guide to the digital self*. MIT Press.
- [5] Fraser, B. M. (2005). *Real world color management*. Peachpit Press.
- [6] Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press. Dohvaćeno iz JSTOR
- [7] Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Doubleday.
- [8] Gonzalez, R. C., & Woods, R. E. (2018). *Digital image processing (4th ed.)*. Pearson.
- [9] Hall, S. (1997). Introduction: Who needs "identity"? In S. Hall & P. du Gay (Eds.), *Questions of cultural identity*. SAGE Publications. DOI:10.7763/IJSSH.2012.V2.148
- [10] Manovich, L. (2002). *The language of new media*. MIT Press. DOI:10.1002/bs.38301402092499-5
- [11] Millward, L. J. (1998). Psychological contracts, organizational and job commitment. *Journal of Applied Social Psychology*. DOI:10.1111/j.1559-1816.1998.tb01689.x
- [12] Motherwell, R. (1951). *The Dada painters and poets: An anthology*. Wittenborn Schultz. DOI:10.4324/9780203824979
- [13] Murphy, C. & Yates, S. (2009). *The International Organization for Standardization (ISO): Global governance through voluntary consensus*.
- [14] Sontag, S. (1977). *On photography*. Farrar, Straus and Giroux.

- [15] Stewart, P. (2008). *The social history of Roman art*. Cambridge University Press.  
DOI:10.1017/S0009840X09001292
- [16] Ting-Toomey, S. (1998). Facework competence in intercultural conflict: An updated face-negotiation theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 22(2), 187–225.  
DOI:10.1016/S0147-1767(98)00004-2
- [17] Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books.
- [18] Wells, L. (Ed.). (2015). *Photography: A critical introduction* (5th ed.). Routledge.
- [19] *Adobe Print Publishing Guide*. (2003). Rendering Intent. Adobe Press.

## Popis slika

Slika 1 Cindy Sherman. Untitled Film Still.....	5
Slika 2 Vincent van Gogh (1889.) Autoportret s odrezanim uhom.....	6
Slika 3 Narcissus (1594–1596) by Caravaggio. ....	9
Slika 4 Katarzyna Kalua Kryńska (2022.) - Face to Face .....	11
Slika 5 Vivian Maier, “Anaheim, California, September 10” (1995) .....	12
Slika 6 Rembrandta van Rijna (1642.) - Noćna straža .....	15
Slika 7 Ilustrativni prikaz CMYK I RGB boja .....	17
Slika 8 Henri Cartier-Bresson (1992.) -Henri Cartier-Bresson drawing himself.....	18
Slika 9 J.N.Niepce - View from the Window at Le Gras .....	20
Slika 10 Francesca Woodman, or the Shadow of Suicide.....	21
Slika 11 Digitalni identitet i transformacija kroz tehnologiju .....	24
Slika 12 DPI formula for print size; vlastita izrada .....	26
Slika 13 RGB profil.....	28
Slika 14 Document setup, prikaz formata knjige u Adobe Indesign - vlastiti izvor.....	30
Slika 15 Odraz u staklu regala.....	33

## **Prilozi**

Uz diplomski rad prilažem knjigu fotografija „*Kroz ogledalo mene*“ tvrdim uvezom. Knjigu prilažem komisiji diplomskog rada.